

Звіт

Про діяльність Українського центру вивчення історії Голокосту за 2016 рік

Січень

УЦВІГ видав № 3 (43) інформаційно-педагогічний бюлетень «Уроки Голокосту»

Побачило світ нове число, № 1 (13) 2015, наукового часопису «Голокост і сучасність. Студії в Україні і світі».

27 січня

Український центр вивчення історії Голокосту (УЦВІГ) спільно з Goethe-Institut в Україні у партнерстві з Посольством держави Ізраїль в Україні провів IX Щорічний Круглий стіл «Українське суспільство і пам'ять про Голокост: наукові та освітні аспекти», який був присвячений Міжнародному дню пам'яті жертв Голокосту.

Учасники мали змогу взяти участь у дискусіях щодо історичної пам'яті про Голокост та процесі розроблення рекомендацій із викладання цієї теми в Україні. Обговорювались також проблеми та перспективи вивчення історії Голокосту в сучасній Україні, питання викликів та підходів до викладання історії Голокосту, історичної пам'яті про Голокост, шляхи протистояння сучасному антисемітизму та ксенофобії тощо.

Наприкінці круглого столу відбувся показ вистави М.Сікорської-Міщук «Валіза», яка була підготовлена театральним колективом «Наш театр» та мала на меті показати глядачам, що війна і всі її злочини не мають повторюватись.

Також відбувся виступ ізраїльської режисерки Яель Реувені (Ізраїль/Німеччина) з показом документального фільму «Прощавайте, пане Шварц» («Торішній сніг»).

Лютий

Вийшло друком чергове число *інформаційно-педагогічного бюлетеню Українського центру вивчення історії Голокосту "Уроки Голокосту", № 4 (44), жовтень-грудень, 2015 р.*

17-20 лютого

У Бішкеку в рамках програми Євразійського єврейського конгресу (ЕАЕК) «Толерантність — уроки Голокосту» відбувся семінар з викладання історії Голокосту в системі шкільної та неформальної освіти.

В семінарі взяли участь викладачі історії, права та літератури з 6 областей Киргизстану.

Партнером Конгресу в організації та проведенні цього семінару став Український центр вивчення історії Голокосту.

Лютий – березень

Протягом перших трьох місяців 2016 року виставка «Єврейські діти України – жертви Голокосту» була презентована спочатку в с. Новокосянтинівка Братського району Миколаївської області, потім у м. Дружковка Донецької області, а також два тижні у березні працювала в стінах Харківського педагогічного університету ім. Г. Сковороди.

Координаторка виставки – вчитель історії Н. Колпаченко.

Підготовку дітей-екскурсоводів та методичну підтримку здійснив УЦВІГ (Тренер з підготовки гідів – Надія Уфімцева).

Відвідувачі дізналися про трагічну та героїчну долю євреїв України в часи Другої світової війни, зокрема приклади рятування українцями своїх співвітчизників євреїв в період Голокосту.

Квітень

Протягом квітня – травня 2016 року виставка «Єврейські діти України – жертви Голокосту» працювала в загальноосвітній школі-інтернаті I–III ступенів у Кременці Тернопільської області.

Екскурсоводами цієї виставки стали учні 7-х класів школи-інтернату, а координувала відкриття виставки – вчитель Наталя Тимощук.

Травень

19-20 травня

У Рівному відбулася третя Всеукраїнська конференція «Політика пам'яті в теоретичному та практичному вимірах». Цей науковий форум провів УЦВІГ спільно з громадською організацією «Центр студій політики пам'яті та публічної історії «Мнемоніка» (ЦСПП «Мнемоніка») та Рівненським державним гуманітарним університетом.

Об'єктом осмислення конференції була проблема політики вшанування пам'яті жертв геноцидів і масових убивств в умовах тоталітаризму та демократії, та пам'ять про них у концепції історичної культури.

14-16 травня

В Пущі-Водиці, під Києвом, пройшов XVI щорічний Конкурс учнівських творчих та дослідницьких робіт «Історія і уроки Голокосту» ім. І.Б. Медвинського.

Секція з історії геноциду ромів під час Другої світової війни була проведена за підтримки німецького фонду «Пам'ять, відповідальність і майбутнє» (EVZ).

У цьому році на конкурс було надіслано 70 робіт з 14 областей України, а також з Білорусі та Молдови. У фінал для захисту пройшли 52 роботи. Серед робіт були дослідження локальної історії, історії геноциду ромів в Україні, загальнотеоретичні і творчі роботи. Загалом в роботі Конкурсу взяли участь конкурсанти, їх наукові керівники-вчителі та журі, що складалося з відомих українських науковців та викладачів.

Конкурс, вже за традицією, проводить Український центр вивчення історії Голокосту за фінансової підтримки Євразійського єврейського конгресу, а також Посольства Держави Ізраїль в Україні.

27-29 травня

У Києві відбувся вступний семінар освітнього курсу для студентів, аспірантів та молодих науковців «Геноцид євреїв Європи: історична перспектива та підходи до вивчення».

Цей курс проводить УЦВІГ спільно з Музеєм та Меморіалом «Будинок Ванзейської конференції» (Берлін, Haus der Wannsee-Konferenz), за підтримки Посольства Німеччини в Україні.

Під час навчального семінару 15 учасників презентували свої дослідження, брали участь в обговореннях та слухали лекції. Наприкінці першого дня також переглянули та обговорили фільм «Прощавайте, пане Шварц» («Торішний сніг») режисерки Яель Реувені (Ізраїль/Німеччина).

Група також відвідала місця пам'яті в Києві, серед них – Меморіальний комплекс «Биківнянські могили», Національний заповідник «Бабин Яр» та Музей історії України в Другій світовій війні.

Червень

УЦВІГ видав № 2 (46) інформаційно-педагогічного бюлетеню «Уроки Голокосту»

30 червня – 5 липня

У Чернівцях проходив щорічний освітній семінар-школа УЦВІГ для викладачів історії та суспільних дисциплін.

Цього року партнерами Центру були Меморіал «Яд Вашем» (Єрусалим), Посольство держави Ізраїль в Україні, Ваад України та Євразійський Єврейський Конгрес (ЄАЕК).

Для участі в семінар-школі з історії Голокосту в Україні та проблем викладання цієї тематики в школах були запрошені 30 викладачів з 13 областей України, а також колеги з Білорусі, Молдови та Киргизстану.

Серпень

2 серпня

Завдяки підтримці Ромської програмної ініціативи Міжнародного фонду «Відродження» та в співпраці з Українським центром вивчення історії Голокосту вперше стала можлива участь трьох молодих відвідувачів з України в молодіжній зустрічі для вшанування пам'яті ромів у Кракові-Аушвіці.

Ця зустріч була організована Міжнародною ромською молодіжною мережею «Терніпе» (Берлін) для вшанування пам'яті ромів, загиблих у нацистському таборі смерті Аушвіц-Біркенау.

Кульмінацією цих подій була урочиста церемонія вшанування пам'яті жертв геноциду ромів, яка відбулася 2 серпня біля пам'ятника на місці залишків «циганського барака» в таборі Біркенау, та в якій, поряд з представниками

польської та німецької ромських громад, взяли участь численні високо посадовці урядів багатьох країн та європейських організацій.

21-26 серпня

У рамках щорічного проекту УЦВІГу «Геноцид євреїв Європи: історична перспектива та підходи до вивчення» для студентів, аспірантів та молодих науковців в Берліні відбувся другий етап освітнього курсу – науково-методичний семінар з історії Другої світової війни та історії Голокосту в Європі.

Під час семінару в Берліні відбулась навчальна подорож до Музею та Меморіалу «Будинок Ванзейської конференції». Учасники курсу відвідали меморіальні та пам'ятні місця Берліну, знайомились із підходом до політики пам'яті в Німеччині та обговорювали проблеми перспектив та підходів у питаннях дослідження історії Другої світової війни, Голокосту в порівнянні України та Німеччини.

Цей курс проведено Українським центром вивчення історії Голокосту спільно з Музеєм та Меморіалом «Будинок Ванзейської конференції» за підтримки Посольства Німеччини в Україні.

22-27 серпня

УЦВІГ у співпраці з Центром «Театр Брама Гродська» (Люблін) та за участі Центру міської історії Центрально-Східної Європи (Львів) і за підтримки Американського єврейського комітету та Конференції з матеріальних претензій євреїв до Німеччини провів Дев'ятий щорічний навчально-методичний семінар для викладачів історії та гуманітарних дисциплін «Історія Голокосту на теренах Західної України та Польщі» ім. Роберта Кувалека.

Семінар складався з лекцій та дискусій, а також відвідувань меморіальних місць, пов'язаних з трагедією Голокосту на теренах Західної України та Польщі.

Вересень

5-29 вересня

Виставка «Єврейські діти України – жертви Голокосту» працювала в смт. Гоща Рівненської області.

Екскурсоводами стали учні Гощанської районної гімназії, на базі якої проходила виставка. Вчитель-організатор – Людмила Верба. Відвідувачами виставки стали учні шкіл смт. Гощі, вчителі та батьки.

20-22 вересня

УЦВІГ спільно із Меморіалом Шоа (Mémorial de la Shoah, Париж, Франція) організував регіональний науково-методичний семінар «Масове насильство і Голокост на теренах України в першій половині ХХ століття» в Одесі.

Учасниками семінару були освітяни з Одеської, Херсонської та Миколаївської областей та їх французькі колеги-дослідники.

Протягом трьох днів семінару учасники обговорювали питання історії Голокосту та злочинів нацистів в Україні в контексті масового насильства у ХХ столітті, сталінські репресії, витоки антисемітизму та геноцид ромів тощо.

30 вересня – 2 жовтня

В рамках вшанування 75-тих роковин трагедії Бабиного Яру у Києві відбулася Міжнародна конференція «Суперечливі спогади про складне минуле. Східна Європа крізь призму історичних подій ХХ століття», організована Федеральним центром з політичної освіти Німеччини.

Партнерами конференції виступили Український центр вивчення історії Голокосту та Центр візуальної культури при НАУКМА.

Учасниками конференції стали дослідники, митці, письменники, громадські діячі, які у своїх працях та діяльності торкаються проблемних питань історії Голокосту, Другої світової війни та історичної пам'яті про них.

Жовтень

4 жовтня

У рамках вшанування в Україні 75-тих роковин трагедії Бабиного Яру УЦВІГ, Український інститут національної пам'яті, Національний музей історії України у Другій світовій війні та Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України в партнерстві з Міжнародним фондом «Відродження» та за підтримки німецького фонду «Пам'ять, відповідальність та майбутнє» провели в Києві міжнародну науково-практичну конференцію «Геноцид ромів України в період Другої світової війни: вивчення, викладання, комеморація».

Ця конференція є результатом співпраці урядових органів, державних академічних установ, громадських інституцій та міжнародних організацій у справі гідного вшанування пам'яті ромських жертв Бабиного Яру та багатьох інших ромських громад, які загинули під час війни. Основними доповідачами стали громадські діячі, ромські активісти, науковці з України, Молдови, Польщі, Нідерландів.

7 жовтня

У Черкасах в гімназії № 17 відбулось відкриття виставки УЦВІГу «Єврейські діти України – жертви Голокосту», яка працювала протягом жовтня місяця.

У відкритті виставки брали участь вчителі та учні старших класів гімназії та їхні колеги із інших шкіл. На відкритті були присутні також представники міської влади та директор гімназії №17 Дмитро Бунякін.

18-20 жовтня

Інститут історії України НАНУ, КНУ ім. Т. Шевченка разом з іншими науковими інституціями серед яких УЦВІГ провів Міжнародну наукову конференцію «Соціальні катастрофи першої половини ХХ століття в Україні та світі: історичний контекст та демографічні наслідки».

21 жовтня

В Одесі відбувся одноденний методологічний семінар з проблематики викладання історії Голокосту, організований на запрошення Одеського департаменту освіти та науки (методист – Тетяна Волковська). Центр виступив партнером заходу.

Тренером заходу була випускниця освітніх програм центру Надія Колпаченко, вчителька історії, керівник Ресурсного центру громадянської освіти та виховання (м. Олешки Херсонської обл).

Учасники семінару розглядали питання законодавчої бази нацистської Німеччини, питання про дилеми у екстремальні часи та можливість використання цих матеріалів у навчальному процесі.

21-23 жовтня

У Києві відбувався перший семінар нового дворічного проекту УЦВІГу – «Проект з поширення освітніх матеріалів з протидії антисемітизму та ромофобії».

У цьому семінарі взяли участь методисти історії та суспільних дисциплін різних рівнів (обласні інститути післядипломної освіти, міські департаменти освіти, районні управління освіти тощо). На семінарі були присутні й представниці Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України Наталія Кравченко та Олена Космій.

Під час роботи семінару учасники обговорювали актуальні питання та виклики, які ставить сьогодення перед працівниками освіти, педагогами, батьками та учнями. Під час дискусій та круглих столів, присвячених питанням інклюзивності освіти та політики пам'яті як одного із засобів подолання виявів антисемітизму, ромофобії та ксенофобії, також піднімались питання про необхідність

залучення найновіших методичних розробок, про складність мотивування до вивчення дражливих питань історії.

Втілення проекту та семінарів стало можливим завдяки підтримці німецької Фондації «Пам'ять, Відповідальність, Майбутнє» (Stiftung «Erinnerung, Verantwortung, Zukunft»).

Листопад

4-6 листопада

В Києві пройшов другий семінар нового дворічного проекту Українського центру вивчення історії Голокосту – «Проект з поширення освітніх матеріалів з протидії антисемітизму та ромофобії».

Під час роботи семінару учасники обговорювали актуальні питання та виклики, які ставить сьогодення перед працівниками освіти, педагогами, батьками та учнями. Окрім дискусій та круглих столів, організатори також провели ряд занять-лекцій та практикумів.

Втілення проекту та семінарів стало можливим завдяки підтримці німецької Фондації «Пам'ять, Відповідальність, Майбутнє» (Stiftung «Erinnerung, Verantwortung, Zukunft»).

7-26 листопада

В Мішково-Погорілівській загальноосвітній санаторній школі-інтернаті I-III ступенів Миколаївської обласної ради працювала виставка «Єврейські діти України – жертви Голокосту».

Екскурсоводами виставки були учні 8-10 класів. Під час підготовки учні разом із вчительською-кураторкою Ганною Гінкул також провели плідну пошукову роботу з питань Голокосту на Миколаївщині (за матеріалами обласного архіву) та смт. Воскресенське, яке знаходиться у безпосередній близькості з с. М-Погорілове.

Результатом пошуків став додатковий стенд, присвячений історії Голокосту на Миколаївщині. За час роботи виставки відбулось 24 екскурсії, виставку відвідало 254 людини.

11 листопада

У рамках щорічного проекту Українського центру вивчення історії Голокосту «Геноцид євреїв Європи: історична перспектива та підходи до вивчення» для студентів, аспірантів та молодих науковців відбулась заключна зустріч учасників та організаторів освітнього курсу в Посольстві Німеччини в Україні.

Цей курс вже вшосте організував Український центр вивчення історії Голокосту спільно із Будинком Ванзейської конференції та за підтримки Посольства Німеччини в Україні. На зустрічі також були присутні Єнц Краус-Массе, керівник консульсько-правового відділу та його заступниця Доротея Мечковскі. А також випускниця минулорічного курсу Світлана Осіпчук та співробітниця Українського інституту національної пам'яті Анастасія Гайдукевич, які виступили співдоповідачками на одній із сесій зустрічі.

Учасники обговорювали питання порівняння меморіальної політики та практики в Україні та Німеччині, плани майбутніх досліджень та співпраці.

13-21 листопада

В Яд Вашем (Ізраїль) відбувся XI щорічний навчально-методичний семінар для вчителів історії та суспільних дисциплін з історії Голокосту в Європі та проблематики викладання. Близько 20 вчителів з України, Білорусі, Киргизстану та Молдови стали учасниками цьогорічного семінару.

Більшість учасників – випускники Освітнього семінару-школи, який проводив Центр в серпні цього року в Чернівцях. Семінар в Єрусалимі став можливим завдяки зусиллям Українського центру вивчення історії Голокосту у співпраці з "Яд Вашем" та за підтримки Посольства держави Ізраїль в Україні і Євразійського єврейського конгресу.

22 – 25 листопада

Новий дворічний проект УЦВІГу з поширення освітніх матеріалів з протидії антисемітизму та ромофобії розпочав роботу в регіонах. У Вінниці відбулось одразу два семінари для викладачів історії та суспільних дисциплін Вінницької області. Семінари проходили на базі КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти», яка виступила і партнером семінарів.

Під час роботи семінару учасники обговорювали питання антисемітизму та ромофобії, та інших форм ворожнечі, їх проявів в суспільстві та впливі на учнів. Під час практикумів учасники детально розбирали історію виникнення певних видів стереотипів та упереджень; обговорювали явище мови ворожнечі та можливості протидії їй. Всі учасники особливо відзначали цікаву зустріч із Петром Оглі, головою Регіонального центру ромської культури у Вінницькій області.

Втілення проекту та семінарів стало можливим завдяки підтримці німецької Фондації «Пам'ять, Відповідальність, Майбутнє» (Stiftung «Erinnerung, Verantwortung, Zukunft»).

28 листопада – 16 грудня

Виставка «Єврейські діти України – жертви Голокосту» тривала останній раз в цьому році в Доманівській загальноосвітній школі I-III ступенів №2 Доманівської районної ради Миколаївської області (координатор – вчитель історії Пишна Л.С.). Учні 10-11 класів ретельно та відповідально готувалися до своєї роботи екскурсоводами та провели плідну пошукову роботу з питань Голокосту на Миколаївщині та Доманівського району.

Загалом, було проведено близько 20 екскурсій, виставку відвідало 250 чоловік: учні Доманівської ЗОШ I-III ступенів №2, Петро-Павлівської ЗОШ, Богданівської ЗОШ, учні - учасники районної олімпіади з історії, вчителі, батьки, підприємці, представники громади тощо.

Грудень

Український центр вивчення історії Голокосту видав число 1 (13) 2016 наукового часопису *«Голокост і сучасність. Студії в Україні і світі»*.

Вийшло друком чергове число інформаційно-педагогічного бюлетеню Українського центру вивчення історії Голокосту *"Уроки Голокосту", № 3 (47), липень-вересень, 2016 р.*

8–9 грудня

В Білій Церкві відбувся дводенний навчально-методичний семінар у рамках нового проекту Українського центру вивчення історії Голокосту з поширення освітніх матеріалів з протидії антисемітизму та ромофобії.

Семінар проходив на базі КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» для педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів області.

Під час роботи семінару учасники на практикумах досліджували механізми виникнення та роботи різних видів упереджень та стереотипів. Особливу увагу приділяли проявам антисемітизму та ромофобії як в історичному контексті, так і в сьогоденні.

Особливим гостем семінару став Володимир Бамбула, керівник Черкаської обласної громадської організації «Романі рота» (м. Золотоноша, Черкаська область). На завершенні семінару учасники відзначили можливість практичного втілення у своїй роботі отриманих методичних практик та знань.

19-24 грудня

У Парижі відбувся науково-методичний семінар з історії Другої світової війни та історії Голокосту в Європі, організований Українським центром вивчення історії Голокосту разом з Меморіалом Шоа (Франція).

15 українських вчителів та дослідників історії Другої світової війни, історії геноцидів ХХ століття та історії Голокосту протягом майже тижня відвідували пам'ятні місця, спілкувались з французькими колегами. Під час семінару в лекціях та дискусіях піднімалися питання стосовно історії Голокосту, зокрема переслідувань євреїв у Франції, говорили також про сталінські репресії та погроми в Росії під час громадянської війни, а також обговорювали питання геноциду вірмен, тутсі та подій у Сребрениці.

Заключним став круглий стіл з проблематики викладання історії Голокосту, де і українські, і французькі колеги мали змогу обговорити спільні виклики та проблеми.

22 – 24 грудня

УЦВІГ провів підсумкову зустріч учасників проекту «Захистимо пам'ять».

16 колег створили роботи групи з учнів та представили свої розробки, виставки, брошури та інші проекти з вшанування пам'яті про знищені у роки війни єврейські громади міст та містечок Львівської, Волинської та Рівненської областей в різних освітніх установах міста.

30 грудня

Побачило світ видання *«Геноцид ромів України в період Другої світової війни: вивчення, викладання, комеморація. Матеріали науково-практичної конференції. Київ, 4 жовтня 2016 р.»*